

A MŰSZAKI TERMELÉSI KÖNYVTÁRI HÁLÓZAT JELENLEGI HELYZETE ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI A III. ÖTÉVES TERVBEN

Terebessy Ákos

A műszaki termelési könyvtári hálózat Magyarország legnagyobb könyvtári hálózatai közé tartozik. A statisztikailag nyilvántartott 576 szakkönyvtár munkája szoros kapcsolatban van az ipari termeléssel, kutatással-tervezéssel, ezért kulcskérdés - különösen napjainkban - a műszaki könyvtárak tevékenységének megjavítása, ill. az ipar igényeinek megfelelő színvonalra emelése.

A hálózat jelenlegi szervezeti felépítése, valamint a szervezetnek az ipar felépítését követő továbbfejlesztése kétségtelenül sok lehetőséget ad a műszaki könyvtárak helyzetének és munkájának megjavítására. A meglévő problémákat azonban kizárólag szervezési munkával megoldani nem lehet, hiszen az ipari vállalatok növekvő önállósága komoly mértékben elősegítheti vagy hátráltathatja a szakkönyvtárak fejlesztését. Tehát a jól szervezett hálózati rendszer sokban lehet segítségére a hálózaton belül működő szakkönyvtáraknak, de a legfontosabbat, azaz a munka jó elvégzéséhez szükséges anyagi és személyi feltételeket csakis a könyvtárakat fenntartó vállalatok, intézetek biztosíthatják. A könyvtárak jelenlegi helyzetét és fejlesztési lehetőségeit az előbbieken kifejtett szempontok alapján a szakirodalmi tájékoztatás távlati célkitűzéseivel összhangban kell megvizsgálni úgy, hogy a hálózati szakkönyvtári munka megjavítása reális tervek alapján kerüljön megvalósításra.

A következőkben röviden ismertetésre kerülő helyzetkép és néhány fejlesztési szempont - a teljesség igénye nélkül - a fentiekhez kíván adalékot szolgáltatni.

1. A MŰSZAKI TERMELÉSI KÖNYVTÁRI HÁLÓZAT JELENLEGI HELYZETE

A műszaki-termelési könyvtári hálózatot az MNK 1018/1956./III.9./sz. határozata a többi könyvtári hálózattal egyidőben hozta létre.

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ /továbbiakban OMKDK/, mint hálózati központ, valamint az ipari tárcáknál lét-

rehozott hálózati alközpontok képezik a termelési hálózat szakmai irányító, ellenőrző szerveit. Ez a szakmai irányító, ellenőrző munka elsősorban a vállalati szakkönyvtárak munkájának helyszíni felmérése, az éves munkatervek és a devizaigényes szakirodalom beszerzésének koordinálása útján érvényesül. A kezdeti időszakban ezt a tevékenységet főleg az OMKDK módszertani osztálya látta el. Ezzel szemben jelenleg az ellenőrzési, koordinálási munka jelentős részét az azóta megerősödött hálózati alközpontok végzik. Ez alól kivételt képeznek a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium és a Könnyűipari Minisztérium szakkönyvtárai, amelyek rossz személyi ellátottságuk miatt egyelőre csak részben tudják a hozzájuk tartozó vállalati szakkönyvtárak rendszeres ellenőrzését, módszertani segítségét, azaz az alközponti funkciókat elvégezni.

Az 1962-63-ban megindult iparátszervezés /összevonások, trösztösítések/ a vállalati szakkönyvtárak területén is szükségszerűen új szervezeti formákat hozott létre. Az új szervezeti formák egyrészt több azonos termelési profilu vállalat, üzem, illetve azok szakkönyvtárainak összekapcsolása, másrészt az azonos profilu vállalat és kutató-fejlesztő intézet, illetve azok szakkönyvtárainak szervezeti összevonása, vagy két kutatóintézet összevonása útján jöttek létre. Az így létrehozott összevonások nagyon sok problémát vetettek fel a vállalati szakkönyvtárak területén. Ilyenek: a könyvtárak állományának összevonása, központi könyvtár kialakítása, letéti- és fiókkönyvtár-hálózat vállalaton belüli kiépítése /esetleg vidéki telephelyekkel/, szorosabb kapcsolat megteremtése a gyáregységi, üzemegegyeségi szakkönyvtárak között, központi nyilvántartások létesítése, vállalaton belüli központi beszerzés és feldolgozás megvalósítása stb. A felsorolt kérdésekkel együtt felvetődött a szakkönyvtárak jobb, megfelelőbb elhelyezése és személyi ellátottságának megjavítása is.

Az összevonások következtében az előbbieken röviden ismertett problémákat csak nagyon kevés vállalatnál sikerült megnyugtatóan megoldani. Ugyanakkor az összevont vállalatok, sőt a kutató-fejlesztő intézetek zömében is a szakkönyvtárak helyzete és szervezeti felépítése teljesen rendezetlen maradt. Sem elhelyezési körülmények, sem személyi ellátottságuk nem teszi jelenleg lehetővé, hogy akár a legalapvetőbb feladatokat is kellőképpen elvégezzék.

Azoknál a vállalati, intézeti szakkönyvtáraknál, amelyeket nem érintett az iparátszervezés, szintén alapvető problémaként merült fel az elhelyezés és a szakképzett könyvtárosokkal való ellátottság.

A könyvtárak jelentős részében nem alkalmazzák a Műv.Min.103/1958 /MK.2./ M.M.sz. utasításának 7.§-át, amely szerint "A 2000 kötetet meghaladó állományú szakkönyvtárban - amennyiben a könyvtár igénybevétele szükségessé teszi - legalább egy, az 5000 - 10 000 kötet állományú szakkönyvtárban legalább kettő, a 10 000 kötetet meghaladó állományú rendelkező könyvtárban pedig további egy-egy függetlenített szakkönyvtárost lehet alkalmazni." Így a legtöbb vállalati szakkönyvtárban nem függetlenített /részfoglalkozású vagy társadalmi munkás/ vagy - kedvezőbb esetben az állomány nagyságától függetlenül - egy főfoglalkozású szakkönyvtáros dolgozik. Mindössze

csak néhány nagyvállalati vagy kutatóintézeti könyvtárban működik 2 - 6 fő műszaki könyvtáros.

Ugyancsak nem alkalmazzák a fent említett 103/1958.sz. utasítás 6.§-át sem, amely a szakkönyvtárak megfelelő elhelyezését kívánja biztosítani.

De nemcsak a rossz elhelyezési viszonyok és az elégtelen személyi ellátottság jelenti a legfőbb akadályt a hálózati szakkönyvtárak fejlesztésében, hanem az állománygyarapítást sok helyen indokolatlanul gátló vállalati "szűkmarkúság" is. A vállalatok számára biztosított műszaki fejlesztési alapból sok esetben szigorúan szűkreszabott évi beszerzési keretet kap a szakkönyvtár, pedig a fejlesztési alap jelentős része nem minden esetben kerül felhasználásra a vállalatokban. A szükséges könyvek, folyóiratok és az utóbbi időben mennyiségileg különösen megnövekedett fordítások esetlegesen több példányos megrendelése jelentős pénzügyi terhet ró a vállalatokra, de egyáltalán növeli az érdeklődést a szakirodalom iránt, és nagymértékben hozzájárul a vállalati szakkönyvtárak fokozottabb használatához is. Ez pedig közvetve feltétlenül kapcsolatban van a jobb termelési-kutatási eredményekkel, a színvonalasabb mennyiségi és minőségi munkával.

Nincs rendezve jelenleg a főfoglalkozású szakkönyvtárosok bérezésének kérdése, és a nem főfoglalkozású könyvtárosok könyvtárkezelési bérpótlékának a problémája is több tárca területén még rendezetlen /KGM, KPM, NIM, ÉM/. Sem az ipari vállalatoknál, sem pedig a kutató-fejlesztő intézeteknél és tervező irodáknál nincs szakkönyvtárosi munkaköri besorolás. Így a szakkönyvtárosok egyik része műszaki ügyintézői besorolásban, másik része adminisztratív ügyintézői besorolásban dolgozik. Bérük a besorolástól függően nagyon sokféle lehet, és csak ritkán van összefüggésben a szakképzettséggel vagy a hozzáértéssel, sőt a könyvtári állomány nagysága és az intézet, vállalat jellege /kutatóintézet, termelő vállalat/ sem meghatározó tényező. A főfoglalkozású könyvtárosok képzése ma már többé-kevésbé megoldott kérdés, és a szakképzettség kötelező megszerzését rendelet is előírja /148/1962/M.K.15/ M.M.sz. utasítás/. Szakképzett műszaki könyvtárosok munkabéréinél azonban azonos nagyságrendű vállalatok és műszaki könyvtárak esetében is igen nagy eltérések mutatkoznak.

A hálózathoz tartozó vállalati szakkönyvtárak többségében /az 1964. évi statisztikai felmérés szerint 576 műszaki könyvtárból 398 helyen/ munkaidejük csekély részében, illetve munkaidőn túl adminisztratív vagy műszaki munkakörben dolgozók végzik a könyvek, folyóiratok és más dokumentumok beszerzését, nyilvántartását és kölcsönzését. Jelentős részük a könyvtárakat társadalmi munkában kezeli, és munkájáért semmiféle anyagi juttatásban nem részesül. Kivételt képeznek az élelmiszeripar /128/1959. /Élip.É.20./ Élm.M.sz. utasítása/ és részben a könnyűipar /Kip.Ért.XVII.évf. 35.sz. Bpest 1965. okt.27. "Az iparfejlesztési főosztály közleménye a könyvtárosképzésről"/ területén dolgozó nem főfoglalkozású műszaki könyvtárosok, akik részére a szakkönyvtári minimumvizsga letétele után rendeletileg biztosítják a könyvtárosi pótdíjat havonként.

A könyvtárak megfelelő kezelése feltétlenül összefüggésben van

a könyvtárosi munka díjazásával. Tehát nem csoda, ha kis- és közép-vállalatok szakkönyvtárainak nagyrésze szakszerítlenül kezelt könyvtár, amelyekben a nem főfoglalkozású könyvtárosok feladatukat társadalmi munkában, de elég nagy anyagi felelősséggel megterhelve látják el. Ezekben a könyvtárakban az olvasó- és dokumentumforgalom minimális, könyvtári propaganda-tevékenység pedig egyáltalán nincs. Jelenleg "jó könyvtár"-nak számít az, ahol a nem főfoglalkozású könyvtáros a legszükségesebb nyilvántartásokat elkészíti és a beszerzett szakirodalmat valamilyen rendszerben tárolja még akkor is, ha a nyilvántartás és a tárolás egyaránt nem felel meg a szabvány-előírásoknak, vagy követelményeknek, sőt a népi vagyon védelmét sem biztosítja kellőképpen.

Tehát a hálózati könyvtárak megfelelő elhelyezése, szak szerű kezelése, a könyvtárosok képzése és a szükséges létszám biztosítása terén bőségesen van tennivaló.

Mégis főleg az utóbbi három évben a könyvtáraknak nyújtott közvetlen segítség egyre csökken, bár a hálózat fejlettebb szervezeti felépítésűvé vált. Ez a látványos ellentmondás elsősorban a hálózati tárcaközpontoknál, illetve a hálózati alközpontok tárcaközponttá válásánál is lemérhető. A tárcaközpontok megalakulásával ugyanis a felügyeletet gyakorló ipari tárca műszaki tájékoztatása került fokozottabban előtérbe, és ezen a meglehetősen sokrétű tevékenységen belül a könyvtári hálózati alközponti tevékenység elsekélyesedett. Ez a megállapítás természetesen csak egy-egy iparágra vonatkozóan érvényes, általánosságban a feladatok növekedésével és az elégtelen személyi ellátottsággal magyarázható a vállalati, kutatóintézeti szakkönyvtárak "magámaradása". Nem véletlenül hangzik több műszaki könyvtáros részéről az a jogos panasz, hogy az utóbbi években kevesebb segítséget kapnak munkájukhoz, mint azelőtt, viszont a műszaki könyvtárosi munka jó ellátásával kapcsolatban a követelmények nagymértékben megnövekedtek. Így az OMKDK és a tárcaközpontok által a könyvtárosok részére összeállított és közreadott módszertani utmutatók, körlevelek nem minden esetben pótolják - különösen a vidéki műszaki könyvtárak esetében - a helyszíni tanácsadást, könyvtárelőmozdításokat. Az utóbbi időben többek által lebecsült helyszíni ellenőrzések ugyanis meggyorsíthatják a felmerült problémák megoldását, ugyanakkor lehetőséget adnak a könyvtárosoknak a vállalati, intézeti, szakkönyvtári vagy a különféle központi, tárcaközponti kiadványokkal kapcsolatban kialakult vélemények közlésére. A hálózati alközpontoknak és tárcaközpontoknak tehát az eddigieknél sokkal nagyobb súlyt kell helyezniük a felügyeletük alá tartozó műszaki könyvtárak helyszíni ellenőrzésére.

A hálózat további szervezésében az ágazati központi tájékoztatói irodákon belül ágazati központi szakkönyvtárakat kell szükség szerűen létrehozni, amelyek a jelenlegi konstrukcióban átveszik a tárcaközpontokra, könyvtári alközpontokra eddig hárult feladatokat jelentős részét. Ezt az új szervezeti formát is "fenyegeti az a veszély", hogy a műszaki irodalmi tájékoztatás túlzott fejlesztése miatt a szakkönyvtárak tevékenységének összefogása elmarad, illetve nem éri el a kívánt mértéket. Az egészséges egyensúly kialakítására tehát feltétlenül nagy gondot kell fordítani.

Az előbbieken röviden vázolt szervezeti problémák mellett külön fejezetet érdemel a műszaki könyvtárak elégtelen technikai berendezéssel való ellátottsága. A legtöbb könyvtárban még írógép sem áll rendelkezésre a katalóguscédulák sokszorosítására, vagy egyéb könyvtárosi teendők/kül- és belföldi könyv- folyóiratmegrendelések, selejtezés stb./ gyors és eredményes elvégzésére. Ez az oka, hogy a könyvtárosok legnagyobb része adminisztratív teendők elvégzésével tölti el munkaidéjét, és nem tud elég gonddal foglalkozni a könyvtári tájékoztató és propaganda munkával. Az 1964. évi szakkönyvtári statisztikai adatfelmérés szerint a hálózat 576 műszaki könyvtárára csak 249 írógép jutott, ami durván azt jelenti, hogy a műszaki könyvtárak felében van csak írógép. A többi technikai berendezéssel még rosszabbul állnak a hálózati szakkönyvtárak. Az ugyancsak fontos fototechnikai berendezésekből szintén igen kevés van a hálózatban. Az 1964. évi adatok szerint mikrofilm-leolvásós 66 db, mikrofilm-felvevő 11 db volt a hálózatban, és ezek nagy része a vállalatokban külön részlegként működik és csak harmadsorban áll a könyvtárak rendelkezésére. Fontos tehát az ezen a téren mutatkozó jelentős hiányosságok mielőbbi megszüntetése.

Összefoglalva tehát a műszaki-termelési könyvtári hálózat jelenlegi helyzetét, megállapítható, hogy a műszaki könyvtárak zömében nem folyik megfelelő szintű munka. Ez szoros összefüggésben van a könyvtárak helyzetével, a könyvtárosok helyzetével, valamint a még megoldásra váró szervezeti és szervezési kérdésekkel, azaz a könyvtárak fejlesztése csak a problémák komplex megoldásával érhető el, amelyre mindenre kiterjedő fejlesztési tervet kell kidolgozni.

2. A HÁLÓZATI SZAKKÖNYVTÁRAK ÉS A MŰSZAKI IRODALMI TÁJÉKOZTATÁS

Míg 1950-1960 között súlypontilag a hálózati szakkönyvtárak felfejlesztése volt az elsőrendű feladat, addig napjainkban a műszaki irodalmi tájékoztatási tevékenység /és ezen belül a műszaki könyvtárak/ fejlesztése, korszerűsítése, koordinálása jelentkezik főfeladatként. Tehát a feladatok bizonyos mértékig megváltoztak, de ugyanakkor jelentősen megnövekedtek, mennyiségileg és minőségileg egyaránt. A hazai sajátos helyzetnek megfelelően a növekvő szakirodalmi tájékoztatási igények hatására a nagyobb vállalati és kutató-tervezőintézeti szakkönyvtárakban indult meg a központi /OMKDK/ és tárca-központi tájékoztatási intézetek tevékenységétől függetlenül, - mintegy az azok által készített kiadványok és szolgáltatások kiegészítéseképpen - a vállalati, intézeti műszaki irodalmi tájékoztatás. A kezdeti időszakban azonban ez a tájékoztató tevékenység sok párhuzamossághoz vezetett, azaz főleg a vállalati, intézeti szakkönyvtárakba beérkezett külföldi szakfolyóiratok cikkeinek folyamatos kivonatolását jelentette. Az így összeállított lapszemlék, szemlék, folyóiratszemplék - bár a kisebb példányszám és az egyszerűbb külső megjelenési forma miatt rövidebb átfutási idővel készültek, mint a központi vagy tárca-központi kiadványok -, szakszerűség tekintetében kétségtelesen messze mögöttük maradtak. A káros párhuzamosság következtében ugyanakkor sok olyan szakmailag értékes dokumentum nem került

tartalmi feltáráásra, mint pl. a kutatási jelentések, tanulmányuti jelentések, prospektusok stb., amelyekkel pedig kizárólag a vállalati, intézeti szakkönyvtáraknak, vagy a később néhány helyen megalakult tájékoztatói irodáknak kellett volna foglalkozniuk. A tájékoztató irodák megalakulásáig a tájékoztatói tevékenység természetesen a műszaki könyvtáraknak jelentett munkatöbbletet, amit általában változatlan létszámmal, a könyvtári feladatok mellett folyamatosan kellett elvégezniük. A szakirodalmi dokumentációs tevékenység célszerű fejlesztése vállalati, intézeti szinten elsősorban a felesleges párhuzamos referáló tevékenység megszüntetése és ezzel egyidőben a szükséges, nem publikált irodalom fokozottabb feltárása, valamint a központi, tárcaközponti dokumentációs kiadványok fokozottabb felhasználása, hasznosítása útján érhető el. A könyvtárak és az ezek mellett lassan megalakuló tájékoztatói csoportok, irodák kis létszáma is ezt a célszerű fejlesztési utat helyezte előtérbe. Ennek ellenére a vállalati tájékoztató munkában még jelenleg is túlságosan sok a felesleges párhuzamosság, és a különféle vállalati tájékoztató kiadványok nagy részében sok a nagy munkaidő-ráfordítással házilag készített folyóiratcikk-referátum.

Az előbbieken röviden vázolt helyzet szükségessé tette a műszaki irodalmi tájékoztatás terén mutatkozó hiányosságok és szervezetlenség megszüntetését. Ezt tűzte ki célul az OMFB-DÁB által létrehozott munkabizottság, amely "A műszaki irodalmi tájékoztatás rendszere és szervezete" címmel koncepciót dolgozott ki. A koncepció a meglévő helyzetből kiindulva, a szükségletet figyelembe véve, a fejlesztés legfontosabb szempontjait tartalmazza.

Bár a szakirodalmi tájékoztatói tevékenység néhány műszaki könyvtártól az időközben megalakított vállalati, intézeti tájékoztatói irodák hatáskörébe került át, a tájékoztatás következtében fokozódó szakirodalmi igények kielégítése mégis a könyvtárak munkájában jelentett, illetve jelent problémát. Az így megnövekedett fordítási igények, valamint a szintén megnövekedett könyv- és folyóirat-kölcsönzés a nyilvántartó adminisztrációs tevékenység kiszélesedéséhez vezetett. Ez az adott körülmények között fokozta a létszám- és helyhiányt a műszaki könyvtárakban. A műszaki irodalmi tájékoztató tevékenység fejlődése tehát fokozta a könyvtárak forgalmát, azaz az azokban tárolt szakirodalmi dokumentumok használatát, és ugyanakkor a növekvő igények kielégítésére halaszthatatlanul szükségessé vált a könyvtárak fejlesztése, korszerűsítése.

A tájékoztatói szervek fejlődésére kétségtelenül kedvezően hatott a műszaki könyvtárakkal való közvetlen kapcsolat. Főleg a különböző információk gyors visszakeresésénél és a gyors visszakeresésre alkalmas tárolásánál jelent komoly segítséget a műszaki könyvtár és a műszaki tájékoztatói iroda szoros szervezeti kapcsolata. Nagyban elősegíti a műszaki irodalmi tájékoztatás fejlődését az is, hogy a már meglévő és jól működő műszaki-termelési könyvtári hálózatba épül be, ill. a hálózat kisebb-nagyobb műszaki könyvtárai képezik a tájékoztatás alapbázisát. Ez a beépülés, helyesebben ráépítés teszi lehetővé, hogy az iparági, ágazati, vállalati tájékoztatói szervek között rövid idő alatt szoros együttműködés jöjjön létre, hiszen a könyvtárak vonalán kialakult kapcsolatok ezt nagyban előse-

gitik. A műszaki-termelési könyvtári hálózatra épült műszaki irodalmi tájékoztatási hálózat a jelenlegi helyzetben az esetek többségében azonos a könyvtári hálózattal. A műszaki-termelési hálózat és a műszaki irodalmi tájékoztatási hálózat tehát egy hálózatot alkot, amelyben a műszaki könyvtárak a tájékoztatás információs bázisaként fejtik ki tevékenységüket.

3. KONCEPCIÓ A MŰSZAKI KÖNYVTÁRAK FEJLESZTÉSÉRE

A műszaki könyvtárak helyzete és a könyvtárakkal szemben támasztott növekvő követelmények nagymértékben előtérbe helyezték a könyvtárak fokozottabb országos fejlesztését. Ennek megfelelően az OMFB-DAB 1965-ben munkabizottságot hozott létre a fejlesztés különböző szempontjainak megvitatására és vázlatos kidolgozására. Az először 1965. december 30-án kibővített plénum előtt megtárgyalt "A műszaki könyvtárügy helyzetét és fejlődésének irányait tükröző könyvtári koncepció kidolgozása" c. tanulmány elsőként kísérelte meg intézkedési javaslatok formájában összefoglalni a legszükségesebb tennivalókat. A koncepció, amelynek összeállításában az OMFB-DAB megbízásából 11 szakember vett részt, egyaránt kitér a szervezeti, szervezési, gyűjtési, feldolgozási, könyvtári tájékoztatási kérdésekre, megpróbálkozik a könyvtárakkal szemben támasztott minimális követelmények meghatározásával is. Az így elkészült tanulmány mind sokrétűségében, mind mélységében egyedülálló, hiszen eddig még ilyen összefoglaló összeállítás nem készült, de korántsem tekinthető véglegesnek; az itt-ott észlelhető hiányosságok pótlása még sok munkát kíván. De az elkészült végleges fejlesztési koncepció is csak akkor lehet hatásos, ha az ipari tárcákhoz tartozó vállalatok, intézetek vezetői, igazgatói, főmérnökei valóban magukévá teszik az abban foglalt szempontokat, alapelveket és mindent elkövetnek azok fokozatos megvalósítására.

A műszaki könyvtárügy fejlesztésére kidolgozott koncepciónak több eddig megoldatlan problémát kell véglegesen felszámolnia. Először is a műszaki könyvtári normatívákat, mutatókat kell kidolgozni. Ezeknek a mutatóknak a kidolgozását iparáganként, ágazatonként kell elvégezni, tekintetbe véve az iparág, ágazat jelenlegi helyzetét és a III. ötéves terv iparfejlesztési szempontjait.

Nem foglalkozhat érdemben a koncepció a könyvtárosok bérkérdéseivel. Így ezeket véglegesen az ipari tárcáknak kell saját területükön megoldaniuk. Érintőlegesen foglalkozik a koncepció a könyvtárosok képzésével, illetve továbbképzésével.

4. A MŰSZAKI IRODALMI KONCEPCIÓ ÉS A SZAKKÖNYVTÁRI KONCEPCIÓ

Az előzőekben röviden ismertetett két OMFB-DAB koncepció a műszaki irodalmi tájékoztatás és a műszaki könyvtárügy helyzetét kíván-

ja országosan rendezni. A két terület rendezése természetesen szoros összefüggésben áll egymással, annál is inkább, mivel a műszaki irodalmi tájékoztatás bázisát jelenleg nagyrészt a műszaki könyvtárak képezik. Így a két koncepció együttesen, mintegy egymást kiegészítve akarja mind a műszaki könyvtárak, mind pedig a műszaki irodalmi tájékoztatás főbb problémáit összefoglalni és megoldani. Mivel mindkét koncepció alapvetően kívánja rendezni, fejleszteni a műszaki könyvtárak és a műszaki irodalmi tájékoztatás területét, így ez természetesen nem máról holnapra, hanem fokozatosan, előre kidolgozott program szerint, néhány év alatt kell, hogy megvalósuljon. A két terület jelenlegi meglehetősen elhanyagolt állapotának megváltoztatása így is jelentős anyagi erőfeszítéseket igényel, amelyek azonban kétségtelenül megtérülnek a fejlettebb és célszerűbben működő könyvtárak összehangolt munkája következtében. A fejlesztés első lépcsőjében azokat a feltételeket kell biztosítani, amelyek a program megvalósítása szempontjából nélkülözhetetlenek. Ezek elsősorban:

1. a megfelelő elhelyezés megoldása;
2. a munka elvégzéséhez szükséges modern technikai felszerelések biztosítása;
3. az aktív műszaki könyvtári és műszaki irodalmi tájékoztatósi tevékenység ellátásához szükséges megfelelő számú könyvtáros és műszaki szakember alkalmazása.

A fenti szempontok mindkét koncepcióban szerepelnek, tehát a vállalatok, intézetek vezetőin mulik, hogy milyen rövid idő alatt tudják megteremteni a saját műszaki könyvtárak és amennyiben szükséges, saját műszaki tájékoztatói irodájuk működéséhez szükséges alapvető feltételeket.

.o.

A műszaki-termelési könyvtári hálózat fejlesztése az elkövetkezendő évek jelentős műszaki-gazdasági feladatai miatt fokozottabban előtérbe kerül. Kétségtelen, hogy mind a vezető állami szervek, mind pedig a vállalatok, intézetek erőteljes összefogására van szükség a fennálló helyzet megjavítására. Az OMFÉ és a Műv.Min.Könyvtári osztály szinte egyidőben foglalkozik program szerint az előbbieken felvetett problémák megoldásával. Az állami szervek részéről tehát megtörténtek a kezdeményező lépések, a továbbiakban a vállalat-, intézetvezetésen mulik, hogy a kidolgozott programok milyen mértékben és hogyan kerülnek megvalósításra.

..o..o.

TEREBESSY, Á.: Present status of the network of technical production libraries and possibilities of its development in the third Five Year Plan

The network of technical production libraries is one of the greatest library networks of Hungary. The present position of the 576 special libraries of enterprises, research and planning institutes is not satisfactory in several respects:

- a/ in respect of accommodation;
- b/ in respect of the extent to which they are provided with librarians who pursue their profession as a main occupation;
- c/ in respect of the extent to which they are provided with technical equipment.

The enumerated deficiencies impede the further development of technical libraries in many places to a great extent, therefore the conditions necessary for their successful operation must be created in all the libraries of the network of technical production libraries during the third Five Year Plan. The earliest possible creation of the conditions is pressed also by the fact that the technical libraries work as bases of information about technical literature. The special library concept to be elaborated by the theme committee of the National Committee of Technical Development and discussed before the plenary meeting of invited specialists serves the improvement of the present position. At the same time, the Ministry of Education has also drawn up its plan involving the development of scientific and special libraries. It depends on the leaders of enterprises and institutions belonging to the industrial portfolios how and to what extent they will achieve the objectives laid down in the projects in the development of their own special library and information office, respectively.

o!o

A. ТЕРЕБЕШИ: Состояние технико-производственной библиотечной сети и возможности ее развития в годы третьего пятилетнего плана

Одна из самых больших библиотечных сетей Венгрии - технико-производственная библиотечная сеть. Существует 576 технических библиотек, принадлежащих различным предприятиям, исследовательским институтам или конструкторским бюро, что является неудовлетворительным, со следующих точек зрения:

- 1./ помещение,
- 2./ обеспеченность штатными библиотекарями,
- 3./ обеспеченность техническим оборудованием.

Упомянутые недостатки во многих местах сильно препятствуют развитию технических библиотек, и поэтому в течение третьего пятилетнего плана следует создать условия, необходимые для успешной работы во всех библиотеках этой сети. Наискорейшее создание этих условий необходимо и потому, что технические библиотеки работают как справочно-информационные фонды по технической специализированной литературе. Улучшению настоящего положения служит концепция о технических библиотеках, которая будет разработана Государственным комитетом технического развития и будет обсуждена пленарным заседанием приглашенных специалистов. В то же время Министерство просвещения также разработало проект развития научных и технических библиотек. От руководителей предприятий и учреждений, подведомственных промышленным министерствам, зависит то, каким образом и в какой мере выполняются изложенные в проектах точки зрения в развитии технических библиотек или информационных бюро.

s s

TEREBESSY, A.: Gegenwärtiger Stand und Entwicklungsmöglichkeiten des Bibliotheksnetzes für Technik und Produktion im III. Fünfjahresplan

Das Bibliotheksnetz für Technik und Produktion ist eines der größten Netze in Ungarn. Die gegenwärtige Lage der 576 Fachbibliotheken der Unternehmen, Forschungs- und Konstruktionsinstitute ist aus mehreren Gesichtspunkten betrachtet, nicht zufriedenstellend:

- a/ in Hinsicht der Versorgung mit Raum;
- b/ in Hinsicht der Versorgung mit hauptberuflichen Bibliothekaren;
- c/ und in Hinsicht der Versorgung mit technischen Einrichtungen.

Die angeführten Mängel behindern häufig die Fortentwicklung der technischen Bibliotheken, deswegen sollen im Rahmen des III. Fünfjahresplanes in sämtlichen Bibliotheken des Bibliotheksnetzes für Technik und Produktion die Voraussetzungen einer erfolgreichen Arbeit geschaffen werden. Die Sicherung dieser Voraussetzungen ist aus jenem Grunde dringendst erforderlich, nachdem die technischen Bibliotheken als Informationsbase der technischen Literatur arbeiten.

Der Verbesserung der gegenwärtigen Lage dient die durch den Themenausschuss des Landeskomitees für technische Entwicklung zu verarbeitenden und vor einem Plenum eingeladenen Fachleute zu besprechende Konzeption der Fachbibliotheken. Gleichzeitig wurde auch durch das Kultusministerium, ein Entwurf zur Fortentwicklung der wissenschaftlichen und Fachbibliotheken ausgearbeitet. Die Verwirklichung der in den Entwürfen festgelegten Richtlinien hinsichtlich der Fortentwicklung ihrer eigenen Fachbibliotheken und Informationsorganen, liegt an den Leitern der industriellen Unternehmen und Institutionen.

..□..